

СТАНОВИЩЕ

от доц. Деспина Проданова Георгиева, дп
Русенски университет „Ангел Кънчев“ ФОЗЗГ, катедра „Здравни грижи“
dpgeorgieva@uni-ruse.bg, тел: 0889789100
Член на Научно жури съгласно Заповед № № Р-109-482 от 18.11.2021 г.
на Ректора на Медицински университет – Варна

Относно: Дисертационен труд на тема:
**„РЕХАБИЛИТАЦИОННИ ГРИЖИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА САМОТАТА ПРИ
ВЪЗРАСТНИ И СТАРИ ХОРА”**

Автор: Донка Панайотова Николова, асистент в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, Учебен сектор „Рехабилитатор“ в Медицински колеж.

Научни ръководители:

Доц. Станислава Павлова, д.м
Проф. д-р Параскева Манчева, д.м.н

Данни за процедурата: Със заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-100-94 от 08.02.2019 г. **Донка Панайотова Николова** е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение в докторска програма по „Управление на здравните грижи“ в Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт, Професионално направление: 7.4. Обществено здраве с тема на дисертационен труд: **„Рехабилитационни грижи за преодоляване на самотата при възрастни и стари хора“**. На основание решение на катедрен съвет на катедрата по Здравни грижи, относно готовността за публична защита и предложение за Научно жури, Донка Николова е отчислена с право на защита, съгласно Заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-482 от 18.11.2021 г.

Професионална биография и кариерно развитие

През 1989г. завършва Института за подготовка на здравни кадри „Д-р П. Бешев“ - гр. Плевен, специалност „Рехабилитатор“. През 2006г. завършва ОКС „бакалавър“ по „Психология“ и 2007г. ОКС „магистър“ по „Приложна психология“ във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ - гр. Варна. През 2017г. завършва ОКС „бакалавър“ и 2018г. и ОКС „магистър“ по „Управление на здравните грижи“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“. Донка Панайотова Николова е регистрирана за специализация със Заповед № Р-106-86/24.02.2021г. по неклинична специалност „Обществено здравеопазване“ в професионално направление „Здравни грижи“ за срок от 1 година, считано от 15.03.2021 г.

Започва кариерното си развитие през 1989г. в V-та поликлиника – гр. Варна на длъжност „рехабилитатор“ в салон по ЛФК в отделение по Физиотерапия. В дейността си прилага рехабилитационни програми за лечение и профилактика на пациенти с различна патология и степен на увреда. От 20.07.1990г. започва работа към санаториум „Сана“ на Главно управление строителни войски в к.к. Дружба – гр. Варна, като рехабилитатор. През

март 2001г. започва работа в Медико-психологичен център, ВСУ „Черноризец Храбър“ като рехабилитатор. От 01.07.2011г. започва работа като психолог в Център за социална рехабилитация и интеграция за деца със специални образователни потребности „Радост“ към Фондация „Радост за нашите деца“ – гр. Варна. От 01. 11. 2013 г. заема и длъжността директор на ЦСРИ „Радост“. От 25.03.2015г. е асистент към Учебен сектор „Рехабилитатор“ в Медицински колеж при Медицински университет – Варна. Води упражнения по Кинезитерапия във вътрешните болести, Кинезитерапия в хирургията, Кинезитерапия в гериатрията, Кинезитерапия в ревматологията, Лечебен масаж, Зонотерапия и Оздравителна гимнастика.

Интересите на Донка Николова са свързани с проблемите на възрастните хора, с тяхното физическо и психологично здраве в процеса на стареене; с възможностите на комплексната рехабилитация по отношение на здравословното дълголетие, преодоляване на хроничните състояния и психо-емоционалните проблеми, възникващи в третата възраст. Представен е списък с 5 публикации, свързани с дисертационния труд.

Актуалност на тематиката

Актуалността на темата на настоящият дисертационен труд е обусловена от демографските характеристики и непрекъснатата тенденция на застаряване на населението в световен мащаб. В България през последните двадесет години броят на възрастните хора над 65-годишна възраст се е увеличил повече от два пъти на фона на демографския срив. Процесите на стареене са свързани с повишени потребности от медико-социална комплексна дългосрочна грижа. Характерна за възрастните и стари хора е полиморбидността, нарушаване на жизнени функции, нарушени възможности за самообслужване, придвижване и общуване. Социално-икономическите процеси в страната, увеличените миграционни процеси през последните години оказват негативно влияние върху здравните и социалните проблеми, както и на увеличаващия се брой на самотно живеещите възрастни хора. Всичко това води до възникване на психични нарушения, изразяващи се в тревожност и депресия. Самотата оказва неблагоприятно въздействие върху когнитивното функциониране при възрастните и стари хора, като най-уязвимата част са хората с увреждания и трайна инвалидност. Това обуславя необходимостта оказване на комплексна рехабилитация в тази възраст, насочена към биологичната, психичната и социалната страна на проблема, което осигурява реални възможности за подобряване удовлетвореността им от живота. Нарушеното здравното, психическо и социално благополучие на самотно живеещите възрастни хора увеличава потребността от оказване на квалифицирана, дългосрочна и комплексна рехабилитация. Фокусът на дисертационния труд е разработване и прилагане на комплексна методика за преодоляване на самотата при възрастни и стари хора, потребители на дом за стари хора.

Структура и характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в 3 глави, съдържа 158 страници, 8 таблици, 94 фигури и 7 приложения. Използваната литература е от 168 източника, от които 53 на кирилица и 115 на латиница.

В първа глава с обем от 39 страници, чрез литературния обзор се откроява актуалността и значимостта на разглеждания от докторантката проблем. Анализирани са

достатъчно по обем и съдържание източници, за да представят демографските характеристики, особеностите в здравословното, психичното и социалното състояние на хората над 65 години. Представени са организационните структури и модели за социалните услуги, предоставени в общността и в специализирани институции. Чувството за самота и неудовлетвореност са открити като важни индикатори за социална дезадаптация, социална изолация и причина за намаляване удовлетвореността от живота на възрастните и старите хора, влошаване качеството на живот и социалното им функциониране. Представен е чуждия опит в прилагането на практически подходи за преодоляване на самотата чрез различни ерготерапевтични техники и арттерапия.

С представената от докторантката информация в първа глава се откроява актуалността на проблема, значението на ерготерапията и арт-терапията като компоненти на рехабилитацията за преодоляване на самотата и социалната изолация при възрастни и стари хора.

Във втора глава в обем от 11 страници е представена методологията на научното изследване, включваща цел, задачи, хипотези, дизайн на експеримента, етапи на изследването и методи на проучването. Целта на дисертационното изследване е ясно формулирана. За изпълнението и са представени 5 задачи, които отразяват прецизно научно-изследователската работа на докторантката. Коректно е описан дизайна на експерименталната работа, включващ обект, времеви обхват, характер и обхват на изготвената от докторантката Комплексната методика „От миналото към настоящето“. Етапите на научно-изследователската работа отразяват конкретните дейности и времевата рамка на изпълнението им. За доказване на работните хипотези е разработен достатъчно по обем и съдържание инструментариум. Използвани са адекватни методи на изследването, които позволяват да се осъществят необходимите измервания, резултати и заключения.

В трета глава в обем от 73 стр. докторантката представя резултати от анкетно проучване, резултати и обсъждане от въпросника *Скала за самота* и *Скала за удовлетвореност от живота* преди и след прилагане на Методиката „От миналото към настоящето“.

Анкетното проучване обхваща общо 86 възрастни и стари хора. Въпросите в анкетната карта са структурирани в четири тематични групи. Чрез изследване на социо-демографския и здравен профил на изследваните лица докторантката определя характеристиките на изследваната група. Отдиференцирани са специфичните особености в общуването при възрастните и стари хора в ДСХ и са представени резултати на различни аспекти на общуването. Информацията за споделените спомени от детството, семейството, взаимоотношения с приятели, професионален път и други значими преживявания дават възможност да се разкрие емоционалния статус на изследваната група възрастни и стари хора. Чрез прилагане на въпросника „Скала за самота“ се доказва изходното ниво на самотата на цялата респондентска група (51.2%). След интервенция с комплексната методика „От миналото към настоящето“ по отношение на преодоляване/намаляване чувството за самота се установени значими разлики между експерименталната (ЕГ) и контролната група – (КГ) в посока намаляване чувството за самота при потребителите на социалната услуга ДСХ в ЕГ. След прилагане на методиката „От миналото към настоящето“ и анализ на резултатите в Експерименталната група (ЕГ) - преди и след методиката се установяват статистически значими разлики:

Получените положителни резултати доказват ефективността на експерименталната работа и постигане на поставените цели на дисертационния труд след прилагане на авторската методика „От миналото към настоящето“ .

Резултатите от изследванията са подходящо онагледени и са изчерпателно и коректно интерпретирани. За онагледяване на графично обработените от анкетата и скалите данни се използва софтуерен пакет MS Excel, 2019 и IBM Statistics19.

Препоръки и въпроси към докторантката:

Нямам препоръки и въпроси към докторантката.

Научни и научно-приложни приноси:

Настоящото дисертационно изследване се характеризира с оригиналност и приносен характер. Приемам справката на приносите, отразяващи реални достижения така, като са систематизирани от авторката, които могат се синтезират в две основни направления.

Приноси с теоретичен характер

1. Осъществено е целенасочено и задълбочено проучване на самотата и удовлетвореността при възрастни и стари хора от ДСХ.
2. Предложени са Практически насоки за намаляване на самотата при възрастни и стари хора в ДСХ.
3. Разработена е комплексна методика „От миналото към настоящето“

Приноси с практико-приложен характер:

1. Апробирана е разработената комплексна методика „От миналото към настоящето“ и са получени положителни резултати.
2. Установените закономерности са основа за бъдещи проучвания, проследяващи изследваните процеси.
3. Авторската Методика „От миналото към настоящето“ може да се използва успешно за намаляване на самотата, социалната изолация, подобряване на адаптацията и повишаване удовлетвореността от живота при възрастни и стари хора.
4. Терапията със спомени може да послужи в работата на персонала, работещ в домове за грижи, поради широкия му терапевтичен потенциал.

Получените положителни резултати, приносите с теоретичен и практико-приложен характер допринасят за научното развитие гериатричните комплексни рехабилитационни грижи в България.

Препоръките и предложенията в дисертацията са основани на получените резултати и са насочени към институции от национално и общинско ниво,

Авторефератът е структуриран по главите на дисертацията. Синтезираният и добре подбран текст съответства на съдържанието на дисертацията. Представен е списък от 5 научни публикации, свързани с темата на дисертацията, публикувани в списания и сборници на научни конференции.

Заклучение

Дисертационният труд на ас. Донка Николова засяга актуален проблем, свързан с оказване на комплексни рехабилитационни грижи за възрастни и стари хора в ДСХ с цел намаляване на самотата и повишаване на удовлетвореността им от живота. Целта на

дисертационното изследване е постигната. Чрез получените статистически значими резултати се доказват формулираните хипотези. Изводите са ясно, точно и изчерпателно представени. Постигнатите приноси имат не само научна, но и практическа стойност. Представените публикации отговарят на изискванията.

Убедено давам своята положителна оценка и считам, че дисертационният труд на **Донка Панайотова Николова** отговаря на всички изисквания за присъждане на научна и образователна степен „доктор“.

20.01.2022 г.

Изготвил становището:

Доц. Деспина Георгиева дп